

*СЕЛО И ГРАД У КУЛТУРИ БУГАРА И СРБА // СЕЛОТО И
ГРАДЪТ В КУЛТУРАТА НА БЪЛГАРИ И СЪРБИ*

Велико Търново: Университетско издателство
„Св. св. Кирил и Методий“, 2011. – 202 стр.

Зборник *Село и град у култури Бугара и Срба* је седми по реду¹, у оквиру двојезичног тематског пројекта професора Филолошког и Филозофског факултета, партнерских универзитета у Великом Трнову и Нишу. Зборник доноси укупно шеснаест радова, од тога осам наших и осам бугарских стручњака из области језика и књижевности.

Након кратког предговора симболично насловљеног *Двата лица на истината* (у коме аутори закључују да истина нема ни само „сеоско“, ни само „градско“ лице, већ су за њено расветљавање и спознавање неопходна оба), зборник оправдано почиње радом проф. др Јордане С. Марковић под насловом *Савремена дијалектологија између руралне и урбане*, где се разматра премештање тежишта у савременој дијалектологији од руралне ка урбаној. Почевши анализу од самих термина рурална и урбана дијалектологија, на којима се кратко задржава, ауторка нас врло вешто води кроз историју дијалектолошких истраживања, како оних традиционалних, која се заснивају на анализи говора села, тако и оних новијих истраживања урбаних говора, која почињу у другој половини двадесетог века. Ј. Марковић образлаже зашто је савремена дијалектологија данас све ближе урбаној дијалектологији, односно зашто је говор градског становништва у фокусу све већег броја истраживања. Такође, указује и на проблеме из ове области, као што су избор информатора, начин прикупљања и обраде грађе.

---

¹ Пре овог зборника објављени су зборници посвећени трпези, комичном, оном што је своје и туђе, еротичном, игри, телу и одећи у култури Срба и Бугара.

Следећи рад у зборнику *Називи села и градова у Сѣарим срѣским записима и натписима* ауторке Надежде Јовић представља интересантан осврт на богатство ових назива ексцерпираних из шесте књиге чувене збирке записа и натписа Љубомира Стојановића. Грађа је приказана у виду речника, коме претходи њена семантичка, фонетска, морфолошка и творбена анализа.

Маја Вукић нас у раду *Писање вишечланих ојконима у срѣском на примеру назива са комјонениом град/село* упознаје са неким проблематичним правописним решењима када је у питању велико, тј. мало почетно слово, и спојено, тј. одвојено писање речи код топонима са компонентом град/село. Ауторка у уводном делу даје објашњење појма ојконим, да би у наставку рада претресла све препоручене начине њиховог писања од 1923. године, па до Матичиног *Правописа* из 2010. Она утврђује да се главни проблем јавља у писању великог слова код вишечланих ојконима, због немогућности да се прецизно одреди разлика између дела града и засебног насеља. Иако је нови *Правопис* укинуо неке досадашње дублете, ауторка овим радом указује на недореченост правописне норме.

Предмет рада Бранимира Станковића *Инијерсекѣивно значење ѣридева градски у сленгу срѣских и бугарских урбаних говора* је специфична употреба овог придева са значењем *из истог града* и значењем *урбан, модеран, који живи градским духом*. Аутор у првом делу свог рада, претежно теоријског карактера, образлаже шта је интерсективност, супсективност и несупсективност придевске модификације, да би у наставку на основу грађе сакупљене на интернет форумима показао да су обе поменуте употребе придева градски врло необичне семантичке и синтаксичке природе, а да при том не представљају изузетке, јер аутор наводи још неке придеве који се слично понашају.

Следећи је рад Петра Стефанова *Генератѣивни асѣекѣии односа сеоско – градско у бугарској ѣоезији за децу с краја 19. и ѣочейка 20. века*. Аутор на бројним примерима из бугарске дечје поезије наведеног периода истражује однос сеоског и градског, утврђујући колико су ови елементи синтетични и да се међусобно не искључују, већ допуњују.

Болесѣи и расѣадајућа уѣоѣија ѣаѣријархализма у бугарској књижевности с ѣочейка 20. века наслов је рада Николаја Димитрова, у коме је предмет интересовања мотив болести, посматран у четири тематски сродна књижевна дела, иако из различитих временских периода (А. Страшимиров, Е. Пелин, Ц. Церковски и Т.

Влајоков се у својим делима, свако на свој начин, баве тематиком распада патријархализма у бугарском селу с почетка 20. века). Аутор закључује да су мотив болести и начин опхођења према болеснима један од показатеља у ком смеру се кретало до тада тако јако укоренењено и монолитно патријархално друштво.

Следи рад Ирене Арсић *Власи на враишима од града: Пролегомена у истраживање моштва село – град у драмској књижевности ренесансног Дубровника*, у коме ауторка полази од тезе да је чест мотив село – град из ренесансне дубровачке књижевности могуће разматрати бар на три начина. Она то и чини разматрајући овај контрастни мотив најпре у трима књижевнотеоријским категоријама, затим кроз три вида темпоралности у Држићевој фарси *Новела од Сијанца*, и коначно кроз термилошко одређење оних појмова кључних за разрешење овог мотива, као што су град, грађанин, сељак, у овом конкретном случају њихови еквиваленти су Дубровник, пастири и виле, Власи, дубровачко залеђе, Пива и Тара, Локрум.

Тема којом се Стојан Ђорђевић бави у овом зборнику је *Поларизација село – град у ириси српске модерне*. Он на примеру два романа и две приповетке анализира промене у представљању сеоске и градске средине, осврћући се на њихов третман у делима писаца реалиста. Аутор поступно и детаљно води анализу и закључује да у делима модерниста полако ишчезава црно-бело сликање села као чисте, идиличне, а града као мрачне, проблематичне средине, мада оно још увек није сасвим напуштено.

Марина Владева се у чланку *Енергијска ирисиранства у „Тврђави“ Меше Селимовића* осврће на поменути Селимовићев роман, базирајући анализу на сукобу село – град као могућности за идентификацију човека. У средишту пажње је јунак романа Ахмед Шаббо и симболика тврђаве.

Илијана Димитрова радом *Културолошки феномен живљења на сираишима у бугарској књижевности друге половине 20. века* указује помоћу примера из литературе на симболику спрата у контексту градске архитектуре као дома без корена, без традиције и сећања.

Миомир С. Наумовић и Јелена Петковић аутори су заједничког рада под насловом *Момо Кајор о сељачком ирореклу велеграђана*. Аутори нас вешто уводе у проблематику којом се баве, описујући колонизацију Војводине и шта се подразумева под термином рурални егзодус. Излагање је поткрепљено многобројним примерима из Капорове књиге *И друге ирриче*.

Христо Бонджолов се у чланку *Ни град, ни село*, како се у поднаслову наводи (*Нишке ирриовейке Сијевана Сремца*), бави

једним делом пишчевог богатог опуса. Он закључује да су многи Сремчеви ликови попут Калче, Хаџи Замфира и Ибиш аге, на некој међи села и града, једним делом припадају граду, другим делом селу, па с тим у вези наводи познату максиму да се човек може извући из села, али не и село из човека.

Рад *Шоји у градској средини* Ганче Савова подељен је на четири дела. У прва два одељка аутор нас више упознаје са историјом ове популације и њеним карактеристикама, да би у последња два одељка прешао на конкретно сликање процеса њихове урбанизације са примерима из српске и бугарске литературе.

Радослав Радев пише о теми *Смех у селу и у граду*. Предмет његовог разматрања у овом чланку су карактеристике смеха у селу и у граду од доба ренесансе до Другог светског рата. Детаљном анализом текстова бројних бугарских писаца, аутор долази до закључка да смех није резултат чисте радости, већ има компензацијску моћ, да ослободи бугарски дух свих стега, блокада и страхова.

Рад Наталије Јовановић *Гимназије у култури Срба* посвећен је развоју српског школског система. Ауторка прати тај развој током 18. и 19. века, прати појаву Велике школе у Крагујевцу, која прераста у Гимназију, па у Лицеј, и закључује да је у том посматраном временском периоду гимназија у систему школа добила повлашћено место. Овај чланак се дотиче неких питања из области педагогије, социологије и културологије.

На овај рад одлично се надовезује последњи рад из зборника, који носи наслов *Еноријски храм у култури града*, са поднасловом *Прејородни додаџак историји цркве „Усијење Богородице“ у Великом Трнову*, а потписује га Антонија Велкова Гајдаржијева. Ауторка даје исцрпну историјско-културолошку реконструкцију у вези са улогом ове цркве и двојице знаменитих Бугара (Петко Славејков и Григор Табака) у културно-образовном конституисању и утемељењу бугарског грађанства.

Зборник *Село и град у култури Бугара и Срба // Селото и градът в културата на Българи и Сърби* представља добар пример научне сарадње, која датира још од 1989. године, а од 2002. године је обогаћена разменама судената и наставника поменутих факултета. С тим у вези, зборник представља драгоцен путоказ и подстицај научном подмлатку да ту сарадњу наставе и оживе још више, јер је потпуно јасно да се у периоду језичке глобализације словенски језички свет мора држати сложено. Тако вредност овог зборника није само у разноликости обрађених питања и понуђеним решењима, већ је и у

његовој двојезичности, могућности да се наша реч прочита тамо, а њихова овде, могућности да се размене мишљења и идеје, да се научни видици прошире. Отуд мала замерка бугарским ауторима што су резимеи радова дати само на енглеском, а не и на српском језику.

На крају, овај зборник може бити корисно и интересантно штиво и нешто широј читалачкој публици, оној заинтересованој за лингвистику, историју и теорију књижевности, социологију, педагогију, културологију.

Неда В. Павловић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Докторске студије

---

* neda.pavlovic@yahoo.com